

FİKİRLER

Cilt : 4

15 Kânunusani 1932

Sayı : 76

Müsahebe

Yeni Neşriyat Karşısında

Refet Sadettin

Talim ve terbiye sahası son seneler içinde fikri ve mesleki tekâmülümüze kuvvetle müessir kıymetli neşriyatla kafi derecede takviye edilmiştir.

İşte lâalettayın intihap edilmiş bir kaç kitap ismi...

[Mürebbinin ruhu] [Sınıf mualliminin vazifesi] [Mektep inzibatında reform] [İlk mekteplerde kooperasyon] [Yeni terbiye ve tedris teknigi] [Emil] [Jan jak Russonun terbiye felsefesi] [Eski mektep yerine yeni mektep] [Yeni mektep, yeni program yeni tedris usulü] [Ailede terbiye] [Eski Yunan terbiyecileri] [Beş mürebbi] [Ernest Musanın pedagojisi]

İlk mekteplerimizin gayretli işçileri için bunlar ve burada kayıt etmediğim diğerleri cidden birer kudret ve tekâmül menbaıdır.

Biz muallimler kendi işimizde kazandığımız meleke ve tecrübeyi fasılasız bir şuur aydınlığı altında bulundurmaya mecburuz. Muayyen bir terbiye ve tedris tekniginin itiyadını kazanmak kâfi değildir. Bu kadarı bizi sadece muvaffakiyetli bir muallim yapar. Omuzlarına talim işinden mada daha pek çok vazifeler ve mes'uliyetler almış olan Türk ilk mektebinin içinde sessizce işleyen genç mürebbi bir taraftan kullandığı teknikde derinleşmek ve onun hakiki manalarına ulaşmak, diğer taraftan yaptığı işin varacağı akıbeti evelden görmek ve kesdirmek için sayının üstünden bir Güneş gibi şuurun aydınlığını eksik etmemelidir. Meslekî şuur ise meslekî bilginin yekünü demektir.

Mütevazi dershanesinin temiz havasında kendi çekicinin sesini dinleyerek mes'ut olan terbiye işçisi gündelik sayın daima itiyat olmaya mütemayıl seciyyesini sezerek yaratıcı olmanın ve yaratıcı kalmanın sırrını aramalıdır.

Yaratmak duymak, bilmek, düşünmekle mümkün olur. Bunun için de aşk ve ihtirasla çerçiveli tettebbu ve tefekkür hayatına lüzum vardır.

Okumak, düşünmek, yaratmak... Ve bunu temin edecek bol malzeme.... Ve işte yukarıda bazılarını kaydettiğim eserler.. Bunların her biri mesleki şuurumuza hem vüsat hem harakiyet verecek değerli şeylerdir.

Bazı genç meslekdaşlarla konuşurken bu kitaplar hakkında alâkalarını yokladım. Maalesef söylemek mecburiyetindeyim ki: Bu alâka ümit verici ve memnun edici bir derecede değildi.

Mesleki tahsil hiç birimize tam bilgi temin etmez. Belki bilginin çatısını kurar. istikametlerini tayin eder.. Ana hatlarını çizer.. Yapa-bildiği bu kadardır. Biz muallimler mesleki hayatımızda fasılasız bir gayretle mesleki bilgiyi safha safha teşkil ederiz. Tecrübe ona hayatilik kazandırır vebu suretle vücut bulan bilgi işlediğimiz işin üstünde bir aydınlık olur. Bu ışık olmadıkça itiyadın zülmeti içinde gaybolup gideriz.

Hepimiz terbiye neşriyatının arayıcısı ve okuyucusu olmak mecburiyetindeyiz. Bu neşriyat ise bugün ihtiyacımızı izale edecek bir kemiyet ve keyfiyet kazanmış bulunuyoruz.

Refet Sadettin

Sınıfların Fiziyonomileri ve Mekteplerde İctimai Faaliyetler (*)

Nakleden: **Münir Raşit**

[*] 20. 14. 931 Viyana

I

Her sınıfı diğer sınıflardan ayırt eden kendine mahsus bir fizi-yonomisi bir ruhu ve bir kıymeti vardır. Cemiyetlerde maşeri şahsiyet teşekkül ettiği gibi sınıflarda da manevî varlıklar vücutta gelir. muallim her şeyden evel sınıfın içtimai hareketlerini ve manevî şahsiyetini tanımalıdır. Bu yazımızda bazı müşahedelerin yardımıle sınıfların umumî ruhi haletlerinin en bariz vasıflarını göstermeğe çalışacağız.

Bir sınıfta izhar edilen aksülamellerin en basit ve ferdi olanı şüphe yokki taklittir. Filhakika bir talebe gözlerini tavana çevirince diğer bütün çocuklarda nazarlarını oraya dikerler. Hayvanlarda taklidin sirayetine ait bir çok garip misaller zikreden Fimnbogason taklidin çocuğada kolayca sirayet ettiğini söylüyor. Meselâ diyor sınıf kapusunu önünde bir kedi miyavlayınca bütün sınıf derhal — tabir caizse — bıyık altından güler ve dudaklarının arasında miyavlar. Gülmek, öksürmek, esnemek.. Gibi gayri kabil mukavemet umumî reaksiyonlarda keza gayet süratle sirayet ve intişar ederler.

Bir dil şapırtısı, bir nida velhasıl orijinal bir gürültü hemen bütün sınıfa yayılır. Sür'atle sirayet eden bilhassa iki hal vardır:

1 — Sükûtun sirayeti Contajion de silence [Madam Monte sesuru bundan «sükût dersleri» inde çok mahirane istifade etti.]

2 — Gürültünün sirayeti Contajion des rumeurs filhakika sınıfta bir veya bir kaç çocuğa bir nazar atf edilerek enpuze edilen bir sükût bütün çocuklara sirayet ve umumî hareketsizliği intaç ettiği gibi orijinal bir gürültü, bir dil şapırtısı da gürültüyü sebebiyet verir.

Çocuklar münferit bir vaziyette kalmaktan ziyade toplu hareket etmeğe temayül ederler. Sınıflarda görülen bu müşterek aksülamellerin ekserisi taklit ile intikal veya aks ediyormuş gibi görünüyorsa hakikatta toplu yaşamak L'instinct de grégaire ve ecnebi düşmanlığı L'instinct de Xenopholice insiyaklarından ileri gelirler. Yani çok defa gurupların zalimliğine veya çocukların merhametsizliğine atfedilen bu müsterek reaksiyonlar taarruz mahiyette olmaktan ziyade tedafii bir karaktere malik gibi görünüyorlar. Filhakika bu aksülameller sınıfın temamiyetini kurtarmağa veya umumî menfaatine göre hareket eder gibi görünmeyenleri cemiyet hayatından hariçte bırakmağa matuf ve müncer olurlar.

Taksim etmek Mektep cemaatinin verdiği bir serbest karar

[*] Bu yazı Rouve pédagogique mecmuasındaki bir makale ile A. Ferrière'nin laal mektep namındaki eserinin içtimai faaliyet bahsından istifade edilerek yazılmıştır.

bu hayırlı işlere epeyce para temin etti.

Birazda Bulgaristan mekteplerinde yapılan içtimai hizmet tecrübelerinden bahsetmek isteyorum.

1 — 18 — 20 Yaşlarındaki kız ve erkeklerin yaptıkları sivil seferberlik le mobilisation civile

2 — Mektebe mütaallik olan ve bir hafta devam eded mecburi işler.

1921 Nisanında Bulgaristan gazetelerinde şu satırlar okunuyordu: Maarif Nazırının emri üzerine bundan sonra mektep programları mektebe müteallik mecburi bir çalışma haftasını ihtiva edecektir: Mektebin temizlenmesi, bahçenin düzeltilmesi avlunun taşla döşenmesi, mektep kütüphanesinde ki kitapların ve mektebe müteallik eşyanın, kapu ve pencerelerin tamiri, mektebin etrafına ağaç dikilmesi, mektebe giden yolların tamiri, arke olojik hafriyat ..

Büyük bir muvaffakiyetle tetevvüc eden bu teşebbüs hakkında l'Echo de Boulgarie gazetesi aşağıdaki tafsilatı veriyor: Muharrirlerimizden birinin maarif Nazırı M. Omartchovsley ile yaptığı bir mülakatı aşağıya naklediyoruz: Bütün Bulgaristan mekteplerindeki gençlerin içlerinden gelen bir arzu ve büyük bir gayretle yaptıkları işleri memnuniyetle gördüm. Küçük çocukların mekteplerinin avlularını taşla döşemek, bahçelerini düzeltmek için kazma ve bellerle çalıştıklarını, kum ve taş çuvallarını taşıdıklarını hatta mektebin salon ve duvarlarını badana etmek için maddi fedakârlıklarda bulunduklarını gördüm. Keza evvelce ellerine bir süpürge almayanların bile mektebin badana edilmesinde ve temizlenmesinde yani bu umumî ve içtimai hizmette büyük bir zevk ve nihayetsiz bir sevinçle çalıştıklarına şahit oldum. Görülüyorki umumî ve içtimai vazifeler şuurla ve aşkla yapılırsa büyük bir zevk duyulur,

Filhakika mekteplerde izcilik, sipor ve hayır kulüpleri.. Gibi vücade getirilen müteaddit teşkilât vasıtasile çocuklardaki içtimai hislerin inzibat altına alınması, muayyen ve makul istikametlere tevcih edilmesi yani binnetice onların cemiyete müfit bir uzuv olarak yetiştirilmesi lâzım gelir. Şüphe yok ki bu kabil teşkilât ahlâki ve içtimai terbiye için en eyi vasıtalar. Fakat unutmamalıdırki gayeleri haddi zatında taktirlere şayan olan en eyi teşekküller şuurlu çalışmazlar ve eyice idare edilmezlerse her türlü fenalığın, en kötü ve muzir tohumların çimlenmesine ve kök salmasına en müsait bir zemin teşkil etmiş olur. Hülâsa, talebesinde şahsiyet, sınıflarında içtimai varlık ve maşeri bir ruh vücade getiremeyen bir mektep, muallimin sandalyasına ine koyan ve bu vaziyet karşısında zevk duyan, sırtan ve faili alkışlayan talebeler yani maksatlarını infilâklarla tahakkuk ettirmeğe çalışan suikastçılar ve cemiyete yapılan suikastler karşısında lâkayt kalan duygusuz bir gençlik yetiştirmiş olur.

Temenni edelim ki mektep terbiyenin içtimai gayesini lâyıkile idrak etsin, şuurlu bir gencin, kalbi mensup olduğu cemiyet için çarpan duygulu bir nesil yetiştirsın:

II

A. Ferrière n «faal mektep» namındaki eserinde mektepteki içtimai faaliyetlerin ne şekiller alması lâzım geldiğini gösteren müteaddit misallerini zikretmeden evvel Gústavlobonun bu mesele hakkındaki sözlerini (*) dinleyelim:

«İngilizlerin oyunlarındaki en büyük terbiyevi kıymet çocuklara kuvvetli bir tesanüt fikri vermesidir. Fransız gençleri İngilizlerle yaptıkları futbol maçlarında umumiyetle gaybediyorlar. Sebebi gayet basit. Çünkü bir İngiliz şahsının değil, takımının muvaffakiyetini düşündüğü içindirki kendisi gol yapmağa muvaffak olamayacağını anlayınca topu arkadaşına verir. Halbuki Fransız oyuncusu arkadaşının gol yapmasını görmekden sevinmekten ziyade takımının gaybetmesini tercih ederek topu ayağında oyalar. Kendi gurubunun galibiyetine karşı lâkayt kahr. O yalnız kendi muvaffakiyetile alâkadar olur. Onuu hayatta da egoistliği muhafaza edeceği ve meselâ bir orduda şef olursa arkadaşının muvaffak olması için yardıma koşmaktansa onun mağlup olmasını tercih edeceği tabiidir. Fertler arasında tesanüt fikri hakim olan bir millet en kuvvetli bir millettir.»

A. Ferrière de diyor ki: «Eğer bir mektepte karşılıklı yardım entraide fikri kök salarsa insanlar arasında kuvvetli rabitalar, faydalı ve hayırlı bağlar teessüs eder. Mektep çocuklara bu fikri verebilirse onun tesiri mektepten ayrıldıktan sonrada onlar üzerinde devam edemez.

Yeni bir mektepten, Saint Vincent de Paul ün eserlerinden ve izcilerden size bazı misaller zikretmek isteyorum. Bu misaller faal mektebin perensiplerinden mülhem olan mekteplerde çocukların neler yapabildiklerini göstereceklerdir. İşte Hof Oberkirch mektebin verdiği kararlar vebu kararların müsmir neticeleri:

Hariçten gelen konferansçıların — selâmet ordusuna insani yardımda bulunmak lüzumu hakkında — yaptıkları içtimai müsahebeler neticesinde talebeler bu yardıma iştirak etmeğe karar verdiler. Fakat parayı nereden bulacaklardı? Nihayet bir çare buldular: On gün et yemekten imsak edilerek bu müddet zarfında elde edilecek tasarrufu selâmet ordusu L'armée du Salut ile cenevedeki beynelmilel çocuklara yardım cemiyeti arasında kısaca gözden geçirdiğimiz müşterek amel ve aksülamellerin neticesinde sınıfta ittihat hissi Le sensimes didentite husule gelir. Sınıf kendini diğer sınıflardan tefrik ettiği vakit bu his izzetinefis şeklini alır. Bu taktirde bütün

(*) Psychologie de l'éducation namındaki kitabının 241 dñcñ sahifesinden M. R.

sınıf birbirini ferden sever ve kendi lûkalinden, mualliminden ve kazandığı muvaffakiyetlerden iftihar eder. Bu his sınıf, rakip bir sınıfa yetişmeğe veya onu geçmeğe gayret ettiği zaman rekabet L'émulation şeklini alır. Nihayet kendi tecanüsü hakkında bir şura malik olunca inzibat şeklinde tecelli eder.

Burada müsterek rekabetin terbiyevi faydasını işaret etmek istiyoruz. Oyun ve çalışma guruplarına ayrılmış olan bir sınıf rekabet tesirile müteakıl yardım ve tesanüt hislerini muhafaza eder. Burada ferdi rekabetin yeri yoktur. Diğer taraftan birincisi — yani fertler arasındaki rekabet — heman ancak eyi talebeleri ikaz ve faaliyete teşvik eder Halbuki ikincisi bila tefrik bütün çocukları faaliyete iştirak ettirir ve en geri bir çocuk tarafından kazanılan bir sayı veya muvaffakiyet sınıfın en ileri olan talebesi tarafından kazanılanla aynı kıymette olur. Eger bize: «Her tesanütte bir Egoizm ve düşmanlık Ansagonisme hissesi mevcut olduğu» şeklinde itiraz edilirse diyebilirizki geniş manada alınan bir Egoizm ve Antagonizim münhasiren ferdi olan bir hodkâmlıktan ve düşmanlıktan daha az tehlikelidir. (*)

Çocuklarda çok küçük yaşlardan itibaren tavi bir surette tezahür eden içtimai haller müşahede edilir. Bir sınıfta teşekkül eden umumî fikir ve hükümler bu sonuncu hislerle — tavi bir surette tecelli eden içtimai hallerle — sıkı bir surette münasebettardırlar.

En küçük sınıflarda görülen en iptidai içtimai fikir takım fikri-dendir. Bu fikir tesiriledir ki çocuklar kendi sınıflarının kıymet ve ehemmiyetini nazarlarında büyütür, Muallimlerinin ve arkadaşlarının faaliyetlerini taktir ederler. Böyle bir sınıfta tesanüt mevcuttur.

Filhakika çok sıkı ve kuvvetli bir tesanüt temin edilen bir sınıfta umumî reaksiyonları ve haleti ruhiyeleri ifade eden (**) şarkılar, siyah tahtada karikatörler vücade getirilir, mecmua ve gazeteler çıkarılır. Bu şarkılarda her kesim karakterindeki hususiyetifade (***) muallimlerin ve bazı çocukların şanileri zikredilir. Bu şarkılar sınıfların bir nevi halkıyatını Le folklore teşkil ederler.

(*) Gurupların rekabetide ifrat dereceyi bulursa düşmanlık hissi husule gelir ve ozaman çok tehlikeli olabilir. Bir kaç sene evel Cümhuriyet bayramında yapılan merasimde Galata saray — İstanbul liseleri arasında çok çirkin bir hadise olmuştu. Öne geçmek arzusunun ve ötedenberi mevcut olan husumet yüzünden aralarında kavga çıkmış ve her iki mektep birbirini tahkir etmişti.

(**) Meselâ Necibe isminde sarı saçlı bir kızı seven bir çocuğa sarı Necibe, sınıfın en küçüğüne mikrop veya mikrokokküs, biraz muhafazakârına imam, kimine gavur imam, ukalâlara Sokrat, Arşimet, Ruso.. Gibi isimler takılır.

(***) Bir mektepte çok ataklığı görülen bir çocuk için «Debreli Hasan» şarkısı şu şekilde söylenirdi: «At martini İstanbullu, Dağlar inlesin» başka bir mektepte yapılan umumî bir grev münasebetile tanınmış bir maarifçinin ismini «hamsiyi koydum tavaya» şarkısına sokulmuştu.

Bazen bir sınıfla başka bir sınıf, bir mekteple başka bir mektep arasında da münasebetler teesüss eder. Aralarında bu kabil rabitalar vücade gelen muhtelif sınıf veya mektep talebeleri — şahsen tanışmadıkları halde — birbirlerini sevmeye başlarlar. Hiç bir ilk orta mektep yokturki orada çocuklar bu kabil faaliyetlerde bulunmasınlar.

Hülâsa, bir sınıfta umumî reaksiyonlar, müsterek fikir ve hisler bulunduğu nisbette orada manevi bir şahsiyet maaşeri bir ruh mevcuttur. Bu umumî amel ve aksülameller ve ruhi tezahürler bize çocukların kendi aralarında birleşmek ve tesanüt ihtiyacı mevcut olduğunu ve toplu yaşamak insiyakile teşkil ettikleri gurupların manasız ve ehemmiyetsiz bir şey olarak telakki edilmemesi lâzım geldiğini gösteriyor.

Filhakika terbiyenin bir gayeside çocuğu mensup olduğu cemiyete intibak ettirmek ve onu bu toplu hayata faydalı bir uzuv olarak yetiştirmek olduğuna ve Con Deveyin dediği gibi «mektebin küçük bir cemiyet nümunesi olması lâzım geldiğine» ve terbiyede en eyi siyasetin eyi unsurlara tevcih ve fenaların tesirlerini izale ederek sınıfı tesanütleştirmek olduğuna göre çocukların tavi bir surette izhar ettikleri içtimai insiyakların içtimai terbiyede en mühim bir esas olarak nazarı itibare alınması ve noktai hareket ittihaz edilmesi zarurî olmazmı?

*
* *

Dilenci

Bir dua okur gibi
yerle konuşur gibi
başı önünde gezer
on para efendiler
sürüklenen bu ömür
Bir köşeye hüzülür
inildir ara sıra
Allah için on para
Bir gün delecek
yüregini bu tasa
hatta şimdi ölecek
bir yavrusu olmasa

Nahit Nafiz

İlk mektep sahasında yapılması lâzım gelen yeniliklere ait Maarif Vekâletine tevdi olunan bir rapor [*]

Bu raporun yapılmasında bilhassa üç esaslı fikir amil olmuştur:

Evvela iki sene sekiz aylık bir mesainin bilançosunu yapmak, sa-
niyen tetkikine çalıştığım memleketin maarif işlerine ait alakadar ma-
kamlara izahat vermek ve nihayet gördüğüm şeylerin memleketimizde
tarzı tatbikine müteallik fikirlerimi bildirmek. Bu itibarla raporum da
üç esaslı kısmı ihtiya edecektir :

I. Tetkikatımızı hangi esas dahilinde ve ne şekilde yürüttük?

II. Avusturya maarif aleminde ve bilhassa ilk mektep sahasında
gördüğüm şeyler.

III. Bunları, memleketimizin hususiyetlerini nazarı itibare almak
şartile ne tarzda ve ne dereceye kadar tatbik imkânı vardır?

III. Avusturya' da gördüğüm şeyleri, memleke-
timizin hususiyetini nazarı itibare almak şartile
ne tarzda ve ne dereceye kadar tatbik imkânı
vardır??

Geçen tatil Ankara'yı ziyaretim esnasında Maarif Vekili Beyfendi
mesaimize ait verdiğim izahat neticesinde bana şu şekilde bir sual
irat buyurmuşlardır: „Siz Avrupaya gönderilmezden evel ilk tedrisat
müfettişi idiniz. Orada şu kadar müddet kaldınız. Yarın sizi işe baş-
latacağız. Nelerin yapılmasını arzu ediyorsunuz? „Bu suale o zaman
iki esas dahilinde cevap vermiştim.

A) Gördüklerimi memlekette tatbik için umumî mi kyasta neler
yapmak mümkündür?

B) Ben şahsen kendi sahamda neler yapabilirim?

Raporumda da meseleyi gene bu iki esas dahilinde ve Vekil Bf.
nin suallerine cevap teşkil edecek tarzda mütalaaya çalışacağım. Yalnız
bu münasebetle şunu arz edeyim ki, söyleyeceklerim, sırf şahsıma ait

[*] Bu rapor. Muarif Vekâleti tarafından Avusturya' da tetkikata gönderilen
İstanbul vilâyeti sabık ilk tedrisat müfettişlerinden Ankara Gazi muallim mek-
tebi tedris usulü muallimi Ahmet Fuat B, tarafından kaleme alınmıştır. Biz yal-
nız rapokun Avusturya maarif aleminde yapılan bazı yeniliklerin memleketi-
mizde tarz ve şekli tatbikine ait olan üçüncü kısmını dercediyoruz.

indî kanaatler değildir. Meseleye daha objektif bir mahiyet vermek
için bazı vasitalara müracaatı lüzumlu buldum: Evvela Avusturya
maarif reformunun tarzı tatbiki benim için güzel bir ilham menbai
teşkil etti. Ayrıca Viyana'daki müfettişler, terbiye Enstitüsü tatbikat
hocaları ve diğer muallimler nezdinde küçük mi kyasta bir anket
açtım. Fazla olarak Adolphe Ferrière'in İzmir maarif emanetine verdiği
raporuda göz önünde bulundurdum. Nihayet bütün bunlara şahsi
görgülerimi ve edindiğim kanaatleri de ilâveye çalıştım. Müteakip
satırlar, işte bu şerait dahilinde vücut buldu.

*
* *

Her şeyden evel mevzuumun kadrosunu çizmek mecburiyetini
hissediyorum.

Raporumun birinci kısmında zikrettiğim tahsil planı ile bize iki
mühim hedef verilmişti: „Avusturya'da tatbik edilen toplu tedris
üzerinde tetkikatta ve ilkmektep müfettişliği için stajda bulunmak“
Bize bu iki cihete en mühim yeri vermekle beraber esas mevzula
alakadar diğer hususları da ihmal etmedik. Raporumun ikinci kısmı
bu yüzden daha geniş bir kadroya maliktir; Fakat bu kısımda kadroyu
daha ziyade daraltmak ve yalnız ilkmektep sahasına inhisar ettirmek
zarureti duymuyorum. Evvelâ selâhiyetimi aşmamak, ondan sonra da
en ziyade hazırlamış olduğum bir mevzu üzerinde beyanı mütalâa
edebilmek için. Şu halde söyleyeceklerim, ilkmektep kadrosu dahilinde
ve bilhassa yeni müfredat programile bu mektebe verilmek istenen
şeklin tarzı tatbikine ait olacaktır.

Esas mevzu girmezden evel burada bir noktaya temas zarureti
hasıl oluyor:

Memleketimizde, tasavvur olunduğu tarzda bir maarif reformu
yapabilmek ne dereceye kadar mümkündür? Bu hususta Avusturyalı-
lar ne dereceye kadar muvaffak olmuşlardır, biz ne dereceye kadar
olabiliriz?

Avusturya'nın, bu şekilde bir maarif reformu başarmak hususunda
bize nazaran çok daha müsait bir vaziyette olduğu gayrikabili münâ-
kaşa bir hakikattir.

Her şeyden evel Avusturya muallimlerinin seviye irfanı bizim
hocalarımızınkinin kat kat fevkindedir. Avusturya'da ilkmektep hoca-
sı olabilmek için en aşağı on iki, on üç sene okumak lâzımdır. Viyana'da
ise ayrıca iki senelik bir yüksek tahsile ihtiyaç vardır. Yeni terbiyevî
fikirlerdeki felsefî manayı kavrayabilmek için bu şekilde bir hazırlan-
ma ne kadar çok lüzum vardır.

Sonra Avusturya, Alman harsı camiasına dahildir. Bu alemin bir
çok sahalarda olduğu gibi terbiye ve tedris sahasında da nasıl mümtaz
bir mevki işgal ettiği malumumuzdur. Bir Alman memleketi sıfatile

Avusturya, hocalarına en kıymetli mesleki eserleri ve terbiyevi vesaiti verebilir. Viyana terbiye kütüphanesinin 160 bini müteceviz kitabı ihtiva eylediğini söylemek kâfidir.

Fazla olarak Avusturya, Almanya'da mevcut terbiye alimleri derecesinde kıymetli nazariyatçılara sahip bulunmamakla beraber zevatin fikirlerine en güzel şekilleri veren kıymetli tatbikatçılara maliktir.

Nihayet Avusturya, ne kadar fakir düşerse düşsün, maarifi için bize nazaran daha fazla para tahsis edebilecek bir haldedir. Çok tasarruf etmek zarureti karşısında bile Viyana belediyesi, yalnız ilk ve orta mektepleri (yani mecburi tahsil müesseseleri) için senevi 22 milyon türk lirası tahsis etmektedir. (*)

Bütün bu esbap tahtı tesirinde, değil bize ve fakat pek çok Avrupa memleketlerine nazaran çok daha müsait bir vaziyette olan Avusturya, yeni fikirlerin tehakkukunda henüz gayeden uzak bulunuyor. Bunun da bir çok sebebi vardır:

Evvelâ çok kuvvetli bir muhafazakâr tabakasının mevcudiyeti. Bu itibarla Avusturya'da maarif reformu yürütebilmek bir taraftan da dahili bir politika meselesi olmuştur.

Saniyen son zamanda bütün Avusturya'da pek az yeni hoca tayin edilmektedir. Viyana'da en genç muallim neslini, bundan on üç sene evel tayin olunan hocalar teşkil eder. (**) Halbuki taze kuvvetlerin bu işlerde ne kadar mühim rol oynıyacakları malumdur.

Bu iki noktayı ele alacak olursak biz Avusturya'ya nisbetle daha müsait vaziyette bulunuyoruz.

Fazla olarak Avusturya maarif reformunun başlangıcından bu güne kadar henüz on bir sene geçmiştir. Terbiyevi ve tedrisî mesainin ne kadar geç semere verdikleri malûmumuzdur. Binaenaleyh gayeden uzak dediğimiz bu günkü şekil, reformun bir safhası bir merhalesidir.

Her ne sebep tahtında olursa olsun, söylediğim gibi, bugünkü şekille bir çok memleketler arasında bilhassa ilkmektep alemile mümtaz bir mevki işgal eden Avusturya, henüz gayeden oldukça uzak bulunuyor.

Bu netice karşısında bizim için yapılacak şey ye'se düşüp: "O halde biz hiç bir şey yapamayız" mı demek olacaktır? hayır, yalnız her şeyden evel meselenin bizim için çok güç bir iş olduğunu ve bunun için uzun seneleri göze aldırma lâzım geldiğini kabul etmek icap eder. Bir kere bu kabul edildikten sonra yapılacak şey, muayyen

(*) Bu yekûn, belediyenin umum bütçesinin üçte birini teşkil eder.

(**) Filhakika son on üç sene zarfında tayin olunan muallimlerin miktarı 150 kişi yani umum muallim adedinin yüzde iki buçuğu kadardır.

bir program dahilinde icap eden tedbirleri almaktır. Bu tedbirlerin neler olduğunu aşağıda izaha çalışacağım.

A. Umum mikyasta yapılması lâzım gelen hususât

1. Mektep kanunları ve programlar sahasında.

Ad. Ferriere, İzmir Maarif Emanetine verdiği raporda, maarif sahasında yenilikler yapan bir memleketin nazarı itibara alması lâzım gelen sekiz noktadan bahseder. Bunların başında mektep kanunlarının yeni ihtiyaçlara göre tadil ve islâhı gelir. Ben buna, programları da ilâve ediyorum. Öyle zannediyorum ki Vekâleti celile bu hususta en mühim adımı atmıştır. Bilhassa programımız, Avrupa'daki emsali içinde en modernlerinden biridir. Bundan sonra yapılacak şey, programın da tavsiyesi veğhile, müfredatın mahalli ihtiyaçlara göre intihap ve tevziidir. Fakat müfredatın mahalli ihtiyaçlara göre intihap ve tevzii hiç te kolay bir mesele değildir. Çünkü bunda o memleketin tabiatı, iktisadiyatı, tarihi (ve bilhassa hars tarihi), halkiyatı . . . Derece derece amil olur (*) yalnız maalesef bizde her şeyden evel bu sahalarda yazılmış ana eserler yoktur. Halbuki müfredatın söylenilen tarzda intihap ve tevzii keyfiyeti, ancak bu şekildeki ana eserlere istinaden yapılabilir. Meselâ İstanbul'u ele alıyorum: tarih sahasında bile bu şekilde bir iki kitaptan başka mehzaz yoktur. Hani şehrin iktisadi hayatına, Coğrafi, Jeolojik vaziyetine, iklimine, nebatat ve hayvanatına halkiyatına . . . Ait eserler. Bu şerait dahilinde meselâ Beyazıt'taki. Eyup Tarabya, Adalar veya Merdiven köyündeki mektepler için müfredat programları vücade getirmek ne kadar müşküldür, Görülüyor ki gayet basit görülen müfredatın mahalli ihtiyaçlara göre intihabı keyfiyeti başlı başına bir ilim meselesi oluyor. Bu şerait dahilinde yapılacak şey, tetkiki zarurî olan tabii, iktisadi, tarihi . . . Membaların kadrosunu tespit ederek mümkün olan yerlerde Darülfünun müderrislerinin, yüksek, orta ve ilkmektep muallimleri ile tedrisat müfettişlerinin dahil olacakları komisyonlar yardımile bunların tetkikine çalışmaktır. Bu tetkik neticesinde elde edilecek mutaları ilkmektep çocuklarının seviyesine göre tertip ve tanzim keyfiyeti de başlı başına bir

(*) Baunard isminde bir muallim «köy mektebini yenileştirme» (Die Erneuerung der Landschule) adlı kitabında bu noktaya temas ederek mahalli mevzuların intihabında 131 memba zikrediyor.

iştir. Bunu ancak o mahallin muallim mektebi hocalarile tefiş heyeti ve muallimlerin mümessilleri yapabilir. Vekâlette bittabi ayrıca kontrol eder. Fakat bu işi de her tarafta başarmağa imkân yoktur. Şimdilik mümkün olmiyan yerlerde o memleketin en bariz hususiyetlerini tedris mevzuları dahiline almakla iktifa etmek zarureti vardır. Meselâ Kütahya'da çinicilik, Adana'da pamuk, Trabzon'da denizcilik mevzuları bu cümledendir.

2. Muallimleri yeni ihtiyaçlara göre hazırlamak hususunda.

Maarif reformunda en mühim rol hocaya düşer. Onun için en ehemmiyetli olan şey muallimleri buna göre hazırlamaktır. Burada mesele iki safha arzeder: Evzelâ müstakbel muallim neslini, sonrada mevcut muallimleri hazırlamak.

Böyle bir işi başarmağı göze alduran bir memleket elbette muallim mekteplerinde yeni ihtiyaçlara göre tedbirler alacaktır. Alınacak tedbirlerin neler olacağından uzun uzadıya bahsedecek değilim. Yalnız şu kadar söyleyeyim ki, ruhiyat, terbiye ve bilhassa usulü tedris gibi mesleki dersler okutan zevatın, muhakkak surette bir ecnebi lisanına ve tercihen Almanca veya İngilizceye vakıf bulunmaları zaruridir. Bugünkü şerait dahilinde bu derslerin Türkçe eserlerden takip edilecek okutulmasına imkân yoktur. Fazla olarak mevzuubahssolan hocaların, yalnız yeni terbiyevi ceryanları okutabilecek bir halde değil ve fakat yeni ceryanlar dahilinde ders verebilecek bir vaziyette de bulunmaları lazımdır.

Fakat bizim gibi, ortaya attığı yeni bir programla muallimlerine yeni vazifeler tahmil eden bir memleket, yalnız muallim mekteplerinde tedbirler almakla iktifa edemez. Bundan daha ziyade mühim olan şey mevcut muallim neslini hazırlamaktır; o nesil ki ekseriyeti teşkil eder ve hazırlanması en ziyade müşkül olan unsurlardan mürekkeptir. Elhakika her ferdin yaşı ve seviyesi irfani nisbetinde bir „değişme kabiliyeti“ vardır. Muallim mektebinden yetişmiş, mektepten çıktıktan sonra imkân nisbetinde okumuş ve ateşli bir muallimi muayyen bir gaye için hazırlamak ne dereceye kadar kolaysa, sarığını henüz başından atmış dünkü Kurani Kerim hocasını gene bu gayeye hadim kılmak ta o derece müşkül veya gayri mümkündür.

Yukarki tarzı mütalâa neticesinde mevcut muallimleri iki guruba ayırmak mümkündür: Kabili istifade olanlar, gavritabili istifade olanlar. Bu sonuncu kısım üzerinde fazla uğraşmak lüzumsuz ve hatta belki de zararlıdır. Çünkü bu zevatın yeniliğe özenmesi ekseriya daha

fena neticeler verir.

Asıl ele alınacak olan unsurlar, diğer kısmı teşkil eden muallimlerdir. Bunları bir taraftan nazari olarak, diğer taraftan da ameli bir şekilde hazırlamak lazımdır; fakat bilhassa ameli yollarla. Çünkü insanların ekseriyeti bir yeniliğe ancak gözle gördükten ve hatta mümkünse el ile tattuktan sonra iman eder. Bu hususta alınacak tedbirler şunlardır.

A» Tecrübe sınıf ve mektepleri

Muallimleri ameli bir şekilde yetiştirmek için en mühim yapılacak şey içlerinde en liyakatlı olanları ayırıp bunlar vasıtasile vücade getirilecek muhitlerde diğer muallimlere iyi nümuneler göstermektir. Bu gayeye hizmet için de yerine göre tecrübe sınıf veya mektepleri açılır. Her ikisinin de kendisine göre iyi tarafları vardır, Tecrübe sınıfları, yapılan şeylerin kolaylıkla intişarına hizmet eder. Bir tecrübe sınıfı bazen koca bir mektebin havasını değiştirebilir. Avusturya'da bu tecrübe sınıflarından çok istifade olunmuştur. Buna mukabil, tecrübe mektepleri de iyi unsurları bir arada bulundurmaları dolayisile daha vasi tecrübeler icrasına zemin teşkil eder. Viyana terbiye Enstitüsü'nün tatbikat mektebi de bu şekilde bir tecrübe müessesesidir. Fikrimce büyük şehirlerde bu her iki vasıtaya da baş vurmak mümkündür. Muallimler, boş zamanlarında bu tecrübe sınıf veya mekteplerini ziyaret etmek suretile bir takım fikirlerin ne şekilde tatbik olunacağı hakkında iyi nümuneler görür ve taklit imkânını kazanmış olurlar. Beş on sene zarfında bu tecrübe sınıf ve mekteplerin kadrosu gittikçe büyüyerek koca bir şehrin hududunu aşar ve bütün civarın mekteplerini ihtiva eder.

Bu münasebetle şunu da arz edeyim ki, önümüzde şehir mektebi ve köy mektebi diye iki ayrı ayrı mesele bulunuyor. Fikrimce şimdilik buradan yalnız şehir mektebini ele almalı, köy mektebi meselesi'nin hallini istikbale bırakmalıdır.

Tecrübe sınıf ve mekteplerini açmak keyfiyetini de maalesef her tarafta tatbik etmek mümkün değildir. Çünkü bunları idare edecek unsurlar pek azdır. Şu halde şimdilik mühim merkezlerde bu şekilde tedbirler alıp, eldeki unsurlar ziyadeleştikçe tatbik sahasını genişletmekten başka çare yoktur. Vekâleti celile lüzum gördüğü taktirde bilhassa ilmektep sahasında ihtisas sahibi bir müfettişi umumiye

tecrübe sınıflarile mekteplerinin teftişine memur eder.

A» Mesleki Neşriyat

Bilhassa bizim muallimlerimizin çok okumaya ihtiyaçları vardır. Bu gün ekseriyetin okumamasının sebebi, tembellikten ziyade ihtiyaca tekabül eden eserlerin azlığındandır. Bunun en güzel delili, toplu tedris meselesi ortaya çıkalı beş sene olduğu halde Türkçemizde hala bunun etrafında muallimlerin işlerine yarayacak bir eserin bile intişar etmemiş olmasıdır.

Muallimler için lüzumlu olan kitaplar çok mütenevvidir. Ben bunlar içinde bir kaç tanesini zikr ile iktifa edeceğim:

AA) Umumî sahada mesleki kitaplar: Umumî terbiye, ruhiyat, usulü tedris, içtimaiyat ... Kitapları.

BB) Yalnız bir veya bir kaç mevzuu etraflica tetkik eden eserler: Bunlara misal olarak Herget'in „Dio wichtigsten Strömungen im pädagogischen Leben der Gegenwart“ ismindeki kitabı veyahut ta Albert'in „Grundlegung des Gesamtunterrichtes“, Ad. Ferrirre'in „Ecole active“, namlarındaki eserleri gösterebilir.

CC) Tedrisata hizmet eden muallim kitapları: Bunları da iki guruba ayırmak mümkündür; meselâ bir sınıfın bütün tedrisatına ait eserler. Veyahut ta Coğrafya gibi, Elishleri gibi derslerden birinin tarzı tedrisine ait rehperler. Birinciye misal olmak üzere Langer — Legrün'ün ilk sınıf tedrisatına mahsus olan „Handbuch für den Anfangsunterricht“ adlı iki ciltlik eseri ikinciye misal olarak ta Linke'nin „Deutschunterricht im Rahmen des Gesamtunterrichtes“ ismindeki kitabı zikrolunabilir.

Bu kitapların doğrudan doğruya ecnebi mehazlardan tercüme edilmek suretile vücade getirilmesi mümkün değildir. Hatta bir derece daha ileri giderek şunu da ilâve edeyimki bütün Türkiye için yazılacak muallim rehperlerinin de kıymeti az olacaktır. Ancak bir memleketin veya bir şehrin hususiyetlerini esas ittihaz ederek muallimlere iyi nûmuneler verebilen rehperler asri tedrisatta kendilerinden beklenen rolü oynarlar.

DD) Yurt kitapları (Heimatbücher): Yurt kitapları tedrisatta mahalli tetkiklere hizmet ederler. Bunlar, bir şehir veya civarının müfredat programile tetkiki talep olunan, membalarına ait esas malûmatı verirler. Viyana'nın bu şekilde her dairei belediyesinin yurt kitapları vardır. Bu yurt kitaplarında, o dairei belediyenin Coğrafi vaziyetine, tarihine, hatta parklarının şu veya bu kısmında yetişen nebatlara ait malûmat mevcuttur. Meselâ 19 uncu dairenin yurt kitabı

üç kocaman cilt teşkil eder. Bunlar haricinde planlar, müze rehperleri, abidata ait kitap ve risaleler de yurt kitaplarını itmam eden vesaitten maduttur.

EE) Mesleki mecmualar: Mesleki mecmuaların da bu sahada mühim rolleri vardır. Yalnız bunların ihtiva ettikleri yazıların, o sırada muallimleri en ziyade düşündüren meselelere tekabül etmesi lâzımdır.

Bütün bu neşriyatı, gösterilen şerait dahilinde meydana getirelilmek çok uzun zamana mütevakıftır. Şimdilik yapılacak şey, bu kitapların bir listesini yapıp evvela en amelilerinden başlayarak derece derece klasik eserlere kadar neşre çalışmaktır. Eyi eserler telifini temin için en amelî yol müsabakalar açmaktır. Meselâ toplu tedris veya iş mektebi sahasında en iyi yazılacak eser için şu kadar nakti mükâfat vadolunur. Avusturya'da bu nevi müsabakalar iyi neticeler vermiştir.

Bununla beraber — bilhassa buhran devirlerinde — muallimler için lüzumlu olan bütün asarın devlet bütçesinden temini gayrimümkündür. Şu halde hususi telifatı da imkân nisbetinde taktir ve himaye etmelidir.

C» Muallim Kütüphanesi

Her muallim kendisine lâzım olan kitapları tedarik edecek kadar fedakâr değildir. Bu taktirde gen eona okumak imkânını bahşedecek şekilde tedbirler almak lâzım gelir. İşte muallim kütüphaneleri bu gayeye hizmet ederler. Muallim kütüphanelerini:

AA) mekteplerde,

BB) Teftiş mıntakalarında veya (Büyük şehirlerde) merkezi bir kütüphane halinde tesis etmek mümkündür.

Muallim kütüphanelerinin tesisi fazla bir paraya mütevakıf değildir. Mektep dahilinde tesis olunacak kütüphaneler, muallimlerin getirecekleri eserler ve aydan aya verecekleri yirmi beş otuz kuruşla vücut bulur. Mıntaka ve şehir kütüphaneleri için de mahalli bütçeler yardımda bulunurlar. Bir çok büyük şehirlerimiz için bu şekilde kütüphaneler tesisi pek alâ mümkündür.

Mıntaka veya şehir kütüphanelerinden birini tercih meselesine gelince, bu hususta Viyana şehir kütüphanesi esasını kabul etmiştir. Bu şeklin en mühim faydası, bir şehrin muhtelif kütüphanelerinde aynı cinsten pek çok miktarda eser yerine mütenevvi asarın bulunmasıdır.

Bitmedi

Ankara Gazi Muallim Mektebi Tedris Usulü Muallimi

A. Fuat

Ünitenin Toptan Pilâni

I — Alâka merkezi:

Elbisemiz: Yazlık ve kışlık elbiseler. Köylü ve şehirli kıyafetleri. Eskiden insanlar nasıl giyinirlermiş şimdi nasıl giyiniyorlar. Erkek ve kadın elbiselerini kimler diker elbise neden yapılır, kumaş nümunele-
rinin ve iptidai maddelerinin tetkiki ve kolleksiyon tertibi. Elbise hıfzızsıhhası.

II — Yakın gaye:

İnsanların müdafaa ve hararet ihtiyaçları esasından fikir alarak vücudun hararet ihtiyacı ve mevsimlere göre hararet vaziyetine göre ve yaşayış, iş icabı giyim fikirlerinin tetkik ve tespiti. Ayrıca bu giyimlerde hıfzızsıhha cihazları ve elbisenin iptidai maddelerinin elde edildiği nebat, hayvan fikirlerinin edindirilmesidir.

III — Müşahedeler:

Kışlık elbiseler: Çocukların ve büyüklerin kemiyet itibarile müte-
addit eşya kullandıklarına, bunların daha çok yün oluşuna, renklerinin koyu olmasına, kalın örgülü olmasına.

Köylü ve şehirli kıyafetleri: Şehirlilerin umumiyetle setre, yelek pantolon, palto, giydikleri. Ayrıca bunları çocuğun yakalık ve boyun bağı kullandıklarının tespiti. Köylüler kıyafet itibarile: Şehirlilere yakın giyinenlerle, köyde ütü istemiyen, kısa bol don gibi pantolon ve yelege benziyen caket, kuşak, çarık, yün çorap ve hayvan derile-
rinden astar olarak kullanılan gocukları onların mintanları gömlekleri, iç çamaşırları.

Eskiden insanlar nasıl giyinirlermiş, hayvan derileriyle, uzun, bol ve kendi yaptıkları elbiselerle kendilerini ısıttıklarını ve müdafaa ettiklerini resimlerden tetkik ve müşahede.

Erkek ve kadın elbiselerini diken terzilerin: Tezgâh, terzi, kalfa, çırak, dikilen kumaşlar, kullanılan vasıtalarından makas, iğne, yüksük model, makine, bu işçilerin günlük kazançları elbise takımının caket, yelek, pantolon, pardesü, palto, eteklik caket, manto, için giden kumaşın metresi ve beherinin, umurunun dikiş fiatı üzerinde tetkik ve müşahede. Terziden insanların hangi zamanlarda daha çok elbise yaptıklarına ait malûmat alınması.

Yünlü, pamuklu, ipekli, kumaşların, yün, pamuk, ipek, maddelerinin koza, yapağının ayrıca tetkiki. Bu tetkikte elyafın uzunluğu, elastikiyeti, kıvrıcılığı itibarilede tetkik.

Elbise hıfzızsıhhası: Mektepteki çocuklar paltolarını ne zaman giyiyorlar, ne zaman çıkartıyorlar, her yaşa göre giyilen elbiselerin

dar ve bol oluşlarına göre vücut vaziyetinin ve ısınma derecesinin tetkiki suretile müşahede tamamlanacaktır.

IV — İştirak ve tevsi:

Kışlık ve yazlık elbiseler: Çocuklar ve büyükler kışın üstüste müteaddit eşya kullanmak suretile vücutlarının sıcaklığını muhafaza ve havanın soukluğuna karşı sıhhatlarını üşümek suretile temin ederler. Halbuki yazın insanlar fazla sıcaktan birbir üstüne elbise gimemek, ince ve açık renkte elbise gimek suretile fazla harraretten vücutlarını muhafaza ederler. Bu suretle insanlar havanın soğuluğuna karşı kendilerini müdafaa ve hararet ihtiyaçlarını elde etmiş olurlar. Koyu renkli elbiseler ve yünlü elbiseler harareti dışardan içeriye geçirirler. Açık renkli elbiseler harareti içeri geçirmezler. Kışın daha çok yünlü elbiseler yazın ipekli ve pamuklu elbiseler giyilir ve satılır. Şehirde yaşayan insanlar yaptıkları işlere göre kıyafetlerini düzeltirler. Hepsi caket, yelek, pantolon giyerler. Köylüler tarlalarda, ağaçlık ve çalılık yerlerde hazvanları ve diğer vasıtalarile çalışırken çalıların koparmıyacağı, toprakların kolayca eskitemiyeceği, oturup kalkarken rahatçe iş yapmağı mümkün kılacak kullanışlı potur denilen elbiseler giyerler. Şehirli insanların giydikleri elbiseleri daha çok fabrikalar kumaş halinde yüzlerce metre çıkarır. Köylülerin giydikleri elbiselerin kumaşlarında faprika yapar aynı zamanda köylüler kendi tezgâhlarında giyecekleri dış ve iç elbiselerini de yün ve pamuk ipliğinden dokulur. Türk köylü kadını daha çok yerli malı giyer ve kendi yaptığı işile geçinir. Yerli fabrikaların yaptığı kumaşları da daha çok köylüler kullanır. Şimdi şehirliler de memleketimizden çıkan kumaşlarla elbise yaptırıyorlar. Yerli fabrikaların çıkardığı kumaşlar yabancı milletlerin kumaşlarından daha iyi ve ucuzdur. Sizinle gezdiğimiz yerli kumaşlar mağazasında bunların türlü renkte, örgüde ve fiatta olanlarını gördük. Tasarruf için yerli malı kullanmak insanların kârı icabıdır Bu kumaş-
ları bizim koyun, tarla, böceklerimiz, köylü, amele, usta ve mühen-
hendislerimiz fabrikacılarımız yapıyorlar. Bir kat yerli elbisesi alan bir Türk çalışan köylünün, amelenin fabrikayı kuran tüccarın geçinme-
sini temin etmiş olur. Bunun yerine yabancı milletin kumaşını alan Türk bu milletteşlerinin aç kalmalarına fakir olmalarını istiyor demeatir.

Eskiden insanlar kumaş dokuyamadıkları için yalnız hayvan derile-
rinden istifade ediyorlardı. Sonra yünlerini kırmak ve iğirmek, dokumak, topraktan pamuk yetiştirmek, ipekböceğini beslemek ve himaye etmek suretile bugün giydikleri kumaşların ilk nümunelerini kendilnri yapmak suretile zamanla ilerlemişlerdir. Hayvan derisi temizlik için müsait değildir. Bugünkü elbiseler daha kullanışlı ve ihtiyaca elverişlidir. İnsanların bu elbiselerini diken insanlara terzi derler. Bunlar kadın ve erkek olabilir. Marangozlar nasıl bir dükkânda tezgâhta aletlerle çalıştığı gibi terzi de tezgâhında makası, şerit

ölçüsü ve sabunu ile çizer, ölçer, biçer. Kalfalarına verir. İlk kesiliş tiyellenir, birinci ve ikinci provalarda elbisenin vücuda uygun olması temin edilir. Andan sonra ütülenir ve sahibine teslim edilir. Memlekette yerli kumaşları diken çok terzi, kalfa ve çırak vardır. Elbiselerimizi bu Türk terzilere diktirelim onlar da geçinsinler. Terziden alınan malûmata göre kış yaklaşınca daha çok palto, bayramlarda elbise, Sonbahar ve İlkbaharda pardesü yaptırırlar.

Pamuk tarlalarda yetiştigi için ondan yapılan kumaşlar basmalar daha ucuz ve bol olur. Hayvanlardan alınan yün pamuktan bahalı ve fakat daha dayanıklı ve ısıtıcı olur. Dayanıklı olmasının sebebi yünün elyafının uzun ve dayanıklı olmasındandır. İpekböceği yetiştirmek daha masraflı ve daha başka şeraiti icap ettirdiği için daha pahalı olur. İpekli kumaşları daha çok kadınlar giyer. Bu maddelerden giyeceye ait her türlü şeyler yapılır. Memleketimizin insanları daha çok yerli kumaştan elbise giyerlerse tarlalarda daha çok pamuk yetiştirilecek, daha çok koyun ve diğer hayvanlar beslenecek, ipek böceği daha çok mikyasta bakılarak ipek kozaları elde edilerek giyme maddeleri elde edilecektir. Biz burada ipekten, yünden ve pamuktan iplik yaptık bunları iğirdik, dokuduk ve bunları örgülerile dayanıklılığı ile yokladık.

Odalarda, dersanelerde otururken bunları sıcak olacağı için paltomuzu boyun atkımızı çıkarır askılığa asar ve otururuz. Dar elbise vücudun hareket etmesine ve işini görmesine mani olur. Bol elbise vücudun hararetini muhafaza ettirmez. Oda bolluğu dslayisile vücut aksamının hareketini zorlaştırır. Bunun için elbiseler vücuda uygun olmalı ve kışın yünlü koyu renkte elbiseler giymelidir.

V — Ölçü :

Elbise imâline ve alışverişine ait hesap temrinleri. Kendimizin ve milletimizin menfaatini düşünerek ucuz elbise kaç giyebiliyoruz. Onlar ve birlere birler ilâvesi.

Yeni bir elbiseyi yırtan çocuğun, temiz kullanmayan, terzi, kalfa, ve işçiler için, elbise için sarfedilen kumaşların, bir fabrikada çalışan insanların bir köyde pamuk yetiştiren, hayvan besliyen, böcek besliyen ve kışın giyindiğimiz müteaddit elbisenin kaç malolduğu hakkında meseleler çocukların tetkik, müşahade ve tespitlerine göre yaptırılacaktır. Bu suretle tasarruf itiyadı, yerli mallara rağbet fikrinin ölçüye ait kısımları ihzar edilmiş olacaktır.

1 — Alâka merkezi :

Ehli hayvanlar, inek, öküz, manda, eşek, at, katır deve.

VI — Şifahi ifade :

Elbiselerimiz, elbisesi olmayau çocukların çektiği sıkıntı onları düşünmek, onlara yardıma koşmak borcumuzdur.

II — Yakın gaye :

İnsanların işine yarayan ve insana alışık olan hayvanların hayatını tanıtmak suretile tabiatın kendisi üzerinde yaşayan hayvanlara yaptığı tesirler telkin edilecektir.

III — Müşahedeler :

At: At, kısarak, tay. Binek ve yarış atları. Koşum atları. Atların renkleri, yağız, al, beyaz, kır, alaca, nişaneli doru, atların yürüyüşünün adı, tırıs, rahvan, dört nal, halleri atın yediği gıdalar. Dişleri kulağı, burnu, gözü, ağzı, ot yerken dudaklarının gördüğü iş. Atın yattığı yer. Ahır. Katır, eşekte de aynı noktaların tetkik ve müşahadesi.

İnek, öküz, manda: Renkleri sarı, alacalı ve kara olur. İneklerin yürüyüşleri ağırdır. Bunların vücutlarına süt verişlerine göre cinsleri. İneğin, öküzün, mandanın ağzı, dişleri, burnunun ıslaklığı, kuyruğunun gördüğü iş, ayak tırnakları, boyun, yüksekliği, boyunun uzunluğu, boynuzlarının şekli, derisi, inegin memeleri, bu hayvanların yedikleri yemlerin müşahadesi, fiatları hakkında fikir edinilmesi.

Deve: Devenin hörküçlü olan sırtı, uzun boynu, göğsünün diz kapaklarının mafsallarının derisinin vaziyeti. Devenin tüylü olan tarafları kuyruğunda bir tutam saçın bulunması, devenin boyu, devenin yediği gıdası ve miktarının müşahadesi. Devenin gördüğü işlerin tetkiki deve katarları.

IV — İştirak ve tevsi :

At hepsine birden beygir denir. Erkeğine at dişisine kısarak, yavrusuna tay denir. Atlar gördükleri işlere göre binek ve yarış atı olur. Bir dakikada bir kilometre yani bir adamın on dakika yürüyerek aldığı yol kadar gider. Binek ve yarış atlarının işi sahibini sür'atle bir yerden bir yere götürme işini yapar. Yarış atları pahalıdır. Bir ev kadar değeri vardır. Koşum hayvanları kalın vücutlu ve cüsseli olurlar. 800 Okkaya kadar ağırlığı olan hayvanlar vardır. Ağır yürürler bir çift koşum hayvanı bir çift mandanın gördüğü işi görür. Anadolumuzun yetiştirdiği Türk atlarının büyük ve küçükleri vardır. Büyüklerin boyu bir buçuk metredir. Küçüklerin bir buçuk metreden azdır. Ağırlığı 250, 300 okka olur. Atların hayvanı yoran biniciyi yormıyan yürüyüşü rahvandır. Arap atları bir gün aç ve susuz yürüyüşe katlanır. Bu atlar dört saat dört nal gidebilirler. Köpek atla beraber koşar fakat onun kadar yolculuğa devam edemez. At hem çok koşar hem de uzun zaman koşarlar. Atların dişleri tutam halinde dudağının koparıp verdiği otları kesmekte ve çiğnemekte vazife görür. At, katır ve eşekleri kaşığı ile tımar ederler. Bu tımar da kaşığı ayaklarına sürmez. Karın boşlukları bezlerle silinir. Koşum hayvanlarının kışın terlediği zaman teri kurumadığı

için güzden kırkarlar. Gıdaları toprağın yetiştirdiği ot, saman, arpa, yulaf ve sairedir. Çayırda beslenen hayvanın içi temizlenir. Bir hayvan altı yedi saatte 40, 50 okka ot yer. Atları mahfuz ahırlarda bakarlar bu ahırların pençereleri yüksekte tabanı kuru olması için taş ve çimento olur. Yaş yere at ve diğerleri hastalanır. At, eşek ve katır kendi gıdasını yavrusunu beraber yaşadığı diğer hayvanları sahibini tanır ve bilir. Boyaları ve şekilleri tefrik eder bir kerre geçtiği yolları çeşmeleri, dereleri, köyleri ve kasabaları unutmaz öğrendikten sonra üstüne binen insanı gideceği yolu bilmese yalnız başlangıcına varsa oraya alır götürür. Katır ve eşekte de bu hassalardan az çok vardır.

Atlar koşucu ve cesur hayvanlardır. Kulaklari bizim işitemediğimiz sesleri işitir, gözleri gece de görür. Burnu iyi koku alır bazan sahibini felâketten bile kurtarır. Katır ve eşek yük taşımakta kullanılır. Öküz çift sürer inek süt verir, mandanın ineği de süt verir günde üç okka, altı okka süt veren hayvanlar vardır. Erkek manda araba çeker ağır topları bu kuvvetli hayvanlara çektirirler mandanın yavrusuna malak denir. Bu hayvanların sütlerinden tereyağı peynir ve kaymak yapılır.

Bu sığırların dilleri pürüzlüdür üst, ön çenelerinde diş yoktur. Develerin yerleri sıcak memleketlerdir. Bir iki avuç buğdayla gıdalarını temin ederler fazla gıdayı hörgücünde toplar ve zamanında sarfeder iki metre 25 santimetre boyu vardır. Çömeldiği yerler, göğsü, diz kapakları, mafsalları nasırlaşmıştır. Ayaklarının altı taban gibi sert bir deri ile kaplıdır. Bu deveyi sıcak kumlar üzerinde sert taşlar arasında yanmaktan ve acımdan kurtarır. Deve sıcak memleketlerin insanların ineğidir. Sütü kılı, derisi ve eti yenir. Türkler atlarından da bu şekilde istifade ederler. Develer çok dayanıklı bir hayvandır. Onların gözleri ve burunları çöllerde ot ve su olan yerleri bulur. Yolları da iyi bulur. Deve sırtında fazla yük taşır. 250 okka kadar. Deve evvelâ sağ taraftaki ayaklarını sonra sol taraftaki ayaklarını attığı için üstündekini salımda imiş gibi sallır. At çaprazlama yürür Yani sağ ön ayağı ile sol art ayağını beraber atar. Yalnız dört nalda ilkin sağ ön ayağını atmış sa sonra sol ön ayağını ve sağ art ayağını atar en sonra sol art ayağını atar. Bütün bu hayvanlar ilk zamanlarda vahşi idiler. Atı bütün dünyada evvelâ Türkler ehliştirdi. Eskiden bu hayvanları sebzelere tarlalara zarar yaptığı için avlaya avlaya tüketmişlerdir. İnsanlar işlerine yarayacak hayvanları tanımışlar ve onları kendilerine yardımcı kılmışlardır.

Ürken bir at arabaya koşulu da olsa hiç düşünmeden kendisini telef edercesine koşar ve vahşileşir. Tuttuktan sonra yavaş yavaş alıştır.

I — Alâka merkezi:

Eski zamanda insanlar nerelerde yaşarlardı. Çingenelerin, göçebe-belerin çadırları ve kulübeleri, bağlarda ve bahçelerde çardak ve kulübeler.

II — En yakın gaye:

İnsanlığın tarihi devirler içinde aile hayatını idame ettirdiği mesken şekil ve şeraitinin geçirdiği safhaları tetkik suretile bugünkü meskenin vücuta gelmesi için insanlığın sarfettiği cehit, zekâ ve irade inkişaf ve tahakkukunu telkin etmek.

III. — Müşahede ve tetkik:

Bağlar ve bahçelerde mevcut çardak ve kulübelerin mevsim şeraitine nazaran vaziyetlerinin tetkiki. Bağlardaki çardak ve kulübeler: Çalı, tahta, saz, kerpiç maddelerinden yapılır. Bunların sıcak, rüzgâr, yağmur karşısındaki vaziyetlerinin tetkiki. Bu çardak ve kulübelerin içinde mevcut eşyayı ve bir tehlike karşısında haiz olduğu müdafaa kıymetinin tetkiki. Kışın ve sonbaharda bu kulübelerin insanlar, yağmur ve sair sebeplerle maruz kalılığı ve kalacağı hallerin tetkiki.

Levhalar üzerinde: Tarihin ilk insanının yaşadığı ağaç ve mağara oyukları. Göller üzerinde, kestikleri ağaç dallarile yaptıkları ilk ikametgâhlar,

Bugünkü evin tahta, taş, harç, cam, çivi, demir diğer malzeme ve aksamının toptan gözden geçirilmesi.

IV — İştirak ve tevsi:

İnsanlar bağ, kulübe ve çardaklarında gördüğümüz gibi evvelâ ikametgâhlarını pek mükemmel yapamıyorlardı. İlk olarak muvakkat çünkü sağlam ve rahatlık ev yapmak içi insanlarbugünkü gibi düşünemiyorlar ve vesait bulamıyorlardı. Bir evde: kışın soğuktan, yazın sıcaktan ve ayrıca rüzgâr, eşya ve insanların muhafazası için tertibat lazımdır. İnsanlar bu tertibatı yüzlerce senedenberi çalışa çalışa ancak bugünkü vaziyete sokabilmişlerdir. Dağların yolunu bulamayan insanlar ateşi bazı yerlerde fazla yakmak ve dağların bazı yerlerinde birikmiş olan madenleri eritmek suretile demiri tanımışlardır ve bu demirden evlerin ağaçlarını kesmek için balta ve saire yapmışlardır. Soğuk memleketlerde, buzlar içinde yaşayan insanlar buz kalıplarından örülmüş ve kapanmış buz evlerde, sıcak memleketlerde geceleyin açık havada, gündüzleri güneşin tesir yapamıyacağı toprak damları bulunduğu binalar içinde otururlar. İnsanlar dünyanın soğu-

ğuna sıcaklığına, rüzgârına, yağmuruna, hırsızına ve dünyanın bir çok ve fena şeraitine ancak bu suretle bir çare bulmuşlar ve koyabilmişlerdir.

İnsanların uzun yıllar ve emeklerle vücutta getirdikleri bu mesken-aile hayatını geçirdiğimiz yuvaları çok sevelim ve kıymetini bilelim.

V — Ölçü :

Tekrar 20 ye kadar adetlerin ve rakamların tekrarı. Bu hudut dahilinde şifahi ve tahriri halledilecek meseleler :

Bağ çardağının, kulesinin döşemesi için 16 tahtaya ihtiyaç var. Bunu ilk insanlar 8 ağacı ortasından kesmek için 100 gün uğraşıyorlarmış şimdi bu tahtayı bir makine en çok bir saatte hemen kullanabilecek şekilde hazırlıyor.

Eskiden insanlar göl üzerindeki evleri için bir kazık kakmak için günlerce uğraşıyorlarmış. Şimdi denizlerde, nehirlerde vinçler vasıtasıyla kısa zamanda kazığı kakıyorlar.

Eskiden çivi yerine geçen tatarlar için insanlar günlerini geçiriyorlarmış. Şimdi bir fabrika bu çivilerden yüzlercesini bir saatte demirden yapıp çıkarıyor.

VI — Şifahi ifade :

Kelimeler : Çingane, göçebe, çadır, kulübe, çardak,

İlk kıraat sayfa 16 eski zamanlarda insanlar nasıl yaşarlardı.

Tahrir : Yukardaki kelimelerin cümle dahilinde kullanılması. Kıraat parçasının hulâsaten ve şifahen ifade ve beyanı.

Yukarda tespit edilen kelimelerle beraber kıraat parçasının imlâsı evvelâ istinsah sonra dikte.

VII — Elishleri : Kâğıt işlerinden bükme ve kesme suretile dam, kule ev ve ilk insanın yaşayışına ait hayali resim. Kule ve çardağa ait resimler ezberden.

VIII — Temrin / Yazı / :

Alfabe kitabından yazı levhalarına uygun büyük ve küçük kitap yazılarının birleşmiş intikal şekilleri.

IX — Musuki, cimnastik, oyun:

Terbiyei bedeniye rehberinden ilk nümunenin tatbikatına başlanacaktır.

X — Vesait :

Eski zamanda insanların yaşadıkları yerlere ait mektepte mevcut lavhalar, ev, şehir manzaralarına ait basit ve mürekkep resimler.

Birinci sınıf için

Ünite numarası : 25

I — Alâka merkezi :

Ailede kış hazırlıkları : Tarhana, Bulgur, Erişte, muhtelif turşular kurmak, reçeller yapmak, kömür ve odun tedarik etmek.

II — Gaye :

Çiftçi buğdayını, bahçıvan da sebze ve meyvalarını evine taşıdıktan sonra bunları kış nihayetine kadar istifade edilebilecek bir hale getirmeye mecburdur. Böyle yapanlar hem yaz yiyeceklerinden mahrum olmazlar, hem de yiyeceklerini ve yakacaklarını daha ucuz tedarik edecekler. Bu vesileden istifade ederek her işi vaktında görmek ve vaktında yapılmayan işlerden daima zarar geleceğini göstermek ve tasarruf fikrini takviye etmek.

III Müşahede :

Tarhana, Bulgur ve Erişteyi göstermek, yufkayı ince ince kestirmek kurutmak

Bir sebzeçi dükkanını ziyaret : Kış için hazırlanacak ve turşu yapılacak ve kurutulacak sebzelerin fiyetlerinin sorulması ve öğrenilmesi, evlerde turşu yapılırken sebzelerin kaç a alındığının öğrenilmesi. Evlerde hangi sebzeleri kurutmuşlarsa bunların dersaneye getirilerek gösterilmesi. Bu meyanda Bamya ve Patlıcan kuruları da bulunmalıdır. Bir turşucu dükkanını ziyaret : Muhtelif turşuların görülmesi, bazılarının tatılması ve bir okkasının kaç ar kuruşa olduğunu öğrenilmesi. Meyvacı dükkanlarını ziyaret ederek bugünkü meyva fiyetlerinin tetkiki. Yapılan reçellerin görülmesi, her çocuğun evinde hangi reçellerin yapıldığının o çocuk tarafından annesinden sorarak öğrenmesi.

Kömür satan bir dükkanın görülmesi. Odun satan ve kesen mazaların gezilmesi, köylüler tarafından şehre getirilen kömür ve odun yükü miktarının tespiti, mektebin bütün sınıflarında ve kendi dersanelerinde kullanılan kömür — bir günde — ve odun miktarının tetkiki, dersanemizde her gün yanan kömür miktarının bir hafta müddetle kaydettilmesi, mektepte kömürün — eğer varsa odunun — nerede muhafaza edildiğinin gösterilmesi.

Bütün bu ziyaret ve müşahedeleri yaparken sebzelerin, meyvaların kömür ve odunların yaz veya sonbahar fiyetlerinin de öğrenilmesi.

IV — İştirak ve Tevsi :

Yazın ve sonbaharda yediğimiz yemekler ve meyvalar kışın da bize

lazımdır. Fakat kışın havalar souk olduğundan tarlalarımızda, bağçelerimizde Buğday, Sebze, ve meyva yetiştirmek mümkün olmaz. Bunları kışın — başka memleketlerden gelenleri — para ile almak lâzımgelse kazandığımız para buna kifayet etmez, paramız olsa bile ucuz varken, pahalısını almak doğru olamaz. Bunun için ucuzken yani sonbaharda veya yazda buğdayımızı alırız — anneleriniz yaparken gördünüz, — bundan Tarhana, Bulgur ve yufkayı ince ince keserek kurutur ve Erişte yaparız. En ucuz olduğu vakit Hiyar Büber ve Patlıcan, Bamya alarak — dersanede gördüğünüz gibi — hem kurutur hem de Turşu yaparız. Yazın evlerimizde ucuz Domates alarak suyunu çıkardık, kurutiuk. Şimdi Domatez kalmadığı için ezmesini yiyoruz. Annelerimize kurutmak ve Turşu yapmak için yazın aldıkları sebze rin fiatlarını sordunuz, şimdi sebze ci ve meyvacı dükânlarında gördüğünüz sebze ve meyva fiatlarına göre, ne kadar ucuzdur. İşte meyva da böyledir. Yazdan alınan Elma, Ayva, Portakal, Karpuz fiatları çok ucuz olduğundan annelerimiz bize buaların kendilerinden veya kabuklarından Reçel yaparak bize kışın verirler.

Yazın ve sonbaharda havalar sıcak olduğu için ısınmağa ihtiyacımız yoktur. Ozaman bizi güneş ısıtır. Fakat kışın güneş olmadığı için kendimizi ısıtmamız lazımdır. Mektebimize ve evlerimize ısıtmak için kömür ve odun almak ve bunu ucuz iken tedarik etmek icabetmektedir. Kömür ve odun İzmir Kayık, Tren, Deve, Araba ve Merkez ile gelir, dükânlarda ve sokaklar da satılır. Kömür ve odunumuzun mutbaha yakın olan mahallerde muhafaza ederiz, annelerimiz kömür lazım oldukça oradan alarak kullanırlar. Yazın kömür ve odun çok ucuzdur. Bu günkü fiyatların yarısı kadardır. Eğer bunları yazdan veya sonbahardan tedarik etmezsek 50 okka alacağımız yerde 25 okka alırız ve 25 okkanın parasını ziyan etmiş oluruz.

İşte Tarhana ve Bulgurumuzu, Turşularımızı vaktında alıp hazırlamazsak kömür ve odunumuzu zamanında tedarik etmezsek kışın çok masrafa girer ve kazandığımız parayı idare edemeyiz. Bunun için her işimiz gibi bunları da vaktında ve ucuz iken tedarik etmeğe çalışmalıyız.

V — Ölçü :

Şifahi: 1 — 30 arasında alışveriş mümareseleri.

Sebze, Meyva, Kömür, odun alışverişleri. 1 — 15 Aarsında tahriri Cem ve Tarh ameliyeleri.

1 — 15 Arasında Tombala kartonları üzerinde zihni temrinler.

VI — Mücerret ifade :

Kış için kömür lazımdır. „Cümlesi ile kömür yerine ilâve etmek şartile odun, Reçel, Turşu, Bulgur, Erişte, Takhana kelimeleri öğretilecek ve eski kelimelerden istifade edilmek suretile cümle ve kelime tahlilleri yaptırılacaktır.

VII — Müşahhas ifade :

Resim : Kömür ve odun getiren bir merkebin sahibi ile tersimi.

Yazdan ucuz kömür tedarik edemiyen ve kışın ortasında kömürsüz kalan bir aile hayatının hayalen tersimi.

Elişi :

Çamurdan Armut ve Ayva. Kaattan kömür yüklü bir merkep.

VIII — Temrin :

Eski ve yeni öğrendikleri kelimeleri ve cümleleri bir örnek karşısında istinsah ettirmek.

Hesap :

10 — 15 Arasında adetleri yazılışının öğretilmesi

Vesait :

Şişe içinde Turşular ve Reçeller. Bulgur, Erişte, Buğday, Tarhana kömür ve odun dersanede bulundurulacak,

Alfabe dersinde, ifade kısmında, terpit edilen kelimeler dahilinde, cümleler yazılı kartonlar her çocuğa verilecek miktarda yapılacaktır.

Tombala — hesap ve Alfabe için — kartonları, desteleri 10 paradan 15 kuruşa kadar Nikel ve Bronz paralar bulundurulacaktır.

Uçuncü Sınıf İçin Yapılmıştır:

Ünite numarası: II Gün 10:

1 — Alaka merkezi:

Başlıca hastalıklar: Sıtma, Verem, bataklıklar, sivri sinekler, Sinekler, Tozlar, pisliklerle mücadele. Veremden sakınmak çareleri. Hastalıkları tevlit eden Mikroplar. Mikroplardan korunmak. İçkinin zararları. İçki insanı Verem ve diğer hastalıklara götürür.

II Yakın gaye:

Kendimizi soğuğa karşı muhafaza için elbise gimeğe, kömür ve odun tedarik ederek bunlarla ısınmağa nasıl mecbur isek sıhhatımızı korumak için de zararlı mikroplardan sakınmak çarelerini aramak zaruretindeyiz. Bunu telkin etmek ve bu hastalıklara tutulmağa vücudumuzu müsteit kılan içkiden nefret ve içki ile mücadele fikri vermek.

III — Müşahede:

Verem mücadele Cemiyetini ziyaret ederek ihşai malûmat almak Verem mikroplarının resimlerini görmek Vereme tutulan birkaç hastayı memleket hastahanesinde ziyaret ederek Veremli olmayanlarla mukayese ettirmek. Bilhassa renk ve öksürük üzerine nazarı dikkati celbettirmek «mümkün olursa» Rontkende Veremlinin ciğerlerini tetkik ettirmek. Mikroskopta da tetkik ettirmek. Mikroskopta Verem mikrobunun kaç defa büyütülerek tetkik edilebileceğini sordurmak. Veremli hastaları ziyaret ederken doğdukları zaman babalarını kaç yaşında olduğunu, ebeveyninin Rakı içip içmediklerini, ebeveyninin Verem olup olmadıklarını, — eğer kadın ise — 20 yaşından evvel evlenip evlenmediğini, evvelce Kızamık, Çiçek, Bronşit geçirip geçirmediğini, vaktühali yerinde olup olmadığını tetkik etmek ve aldığı gıdanın cinsini aramak.

Mektepte ve bağçedeki tozlar üzerine nazarı dikkati celbetmek.

Kasap, Bakkal, Aşçı ve Helvacı dükânlarını ziyaret ederek yiyeceğimiz gıdaların tozlardan muhafaza şeklini göstermek, lağımaların kapalı olmasına nazarı dikkati celbetmek. Suların kapalı borularla ve kapalı şişelerle getirilmesini göstermek ve bir damla suda mevcut mikroplar Mikroskopta irae etmek.

Bataklik bir mahallin tetkiki: Sürfelerini göstermek, bataklikların nerelerine sığındıklarını göstermek.

Zararlı ve zararsız sivrisinekleri tetkik ettirmek, Anofellelerden birkaç tane bulup göstermek, hareketlerini takip ettirmek ve konduğu mahalle dikmi, yoksa müvazimi konduğunu tespit ettirmek.

Sıtma mikrobunun Mikroskopta tetkiki. Renklerine, kanatlarına bazılarının kanatları üzerindeki lekeler, bazılarının da kanat arka-

sındaki çizgilere nazarı dikkati celbettirmek ve bir Şemasını yaptırmak.

Karşıyaka Belediye tarafından evlere Petrol tevzi edilmişti. Bunun neye yaradığını ve muhtelif senelerdeki kullanılan miktarını tetkik ettirmek. Mazotun batakliklara dökülmesini irae.

Bazı binalarda görülen tel kafeslerin kullanılması sebeplerinin tetkiki, evlerdeki Cibinniklerin neden kullanıldığının ve Filit'in kullanılma sebebinin tetkiki.

Mektepte bulunan bir Sıtmalı talebenin tedavi altına alınması ve kullanılacak Kinin miktarının tetkiki.

IV — İştirak:

İnsanlar soğuğa karşı kendilerini muhafaza etmek için nasıl elbise ve kundura giymeğe ve kendilerini beslemek için de nasıl yemek yemeğe mecbur iseler, hasta olmamak için de mikroplardan korunmak mecburiyetindedirler.

Mikroplar arasında zararlı olanları olduğu gibi zararsız olanları da vardır. Bunlar arasında ençok zararlı olanlar Verem, Sıtma mikroplarıdır. Bu yüzden bir çok insanlar, bilhassa çocuklar ölmektedir. Verem mikrobunu Dr. Koh isminde birisi keşfetmiştir.

Verem mikrobunu şeker ve suyu sever, 1 — 2 yaşında bulunan çocuklarda, süt içen çocuklarda Su ve Şeker çok miktarda bulunduğundan bu mikroplar en ziyade bu miniminilere musallat olmaktadır.

Veremli annelerden doğan çocuklar, ebeveyni yaşlı olanlar, çok rakı içen ana ve babalardan doğan çocuklar, dar göğüsler, kapalı yerde kalabalık yatanlar, güneş girmiyen yerlerde oturanlar, evvelce Kızamık, Çiçek ve Bronşit hastalıkları geçirenler, daima Sigara ve Nargile içenler 20 yaşından evvel evlenen genç kızlar, eyi ve kâfi miktarda gıda almayanların Vereme çok istidatları vardır. Bu gibilerin vücudu zayıfladıkça mikroba mukavemet edemez derhal hasta olur.

Verem mikrobunu havada, tozlar arasında, yediğimiz gıdalarda mebzulen bulunur. Bunun için gıda satan dükânlarda, tozdan muhafaza için yiyecekler camlı veya kapalı mahallerde muhafaza edilir. Bu sebeple yiyeceklerimizi satanlar, kapalı yerlerde muhafaza etmiyorlarsa, onlarla alış veriş etmemelidir. Çünkü mikroplar tozdan ve havadan Ciğerlerimize geçer ve onları yemeğe başlar, ciğerler yara içinde kalır, hasta kan kusmağa başlar, nihayet ölür gider.

Mikroplar bazan vücudumuzun sıyrık ve berelerinden içeri girerler, buralarını şişirirler, cerahat toplanır. Buna «Bez Veremi» derler. Verem bazan bağırsaklarda ve kemiklerde de olur. Bağırsaklarda

olduğu zaman «Bağırsak Veremi» kemiklerde olduğu zaman «Kemik Veremi» derler.

Bu öldürücü hastalığa tutulmamak için yapılacak işler şunlardır.

- 1 — Teneffüsü, mümkün olduğu kadar, Burundanı yapmalı.
- 2 — Havası saf, güneşi bol yerlerde yaşamak.
- 3 — Büyük odalarda yalnız yatmak.
- 4 — Pencereleeri açık tutmak, daima hava aldirmek.
- 5 — Sütü kaynatarak içmek.
- 6 — Eti çok pişirerek yemek.
- 7 — Hergün sabahları ve akşamları idman yapmak.
- 8 — Terli iken hava ceryanına karşı durmamak.
- 8 — Kışın yünlü elbise ve palto gimek.
- 10 — Yemeğe oturmadan evvel herhalde elleri yıkamak.

Bu tedbirler takip edildiği takdirde Veremden korunmak mümkün olabilir.

Sıtma hastalığı da tehlike ve zarar noktasından Veremden aşağı değildir. Her vakit Sıtmadan ölen insanları işidiyor ve gazetelerde okuyoruz.

Sıtma mikrobunun Sivrisinek taşır, sinek bataklıklarda yaşar, oralarda yumurtasını bırakır. Bunlar yazın sivrisinek olur. Mikroskopta gördüğünüz veçhile bazılarının kanatlarında koyu renkte, dört leke vardır. Bazılarında leke yerine kanat arkasında çizgiler göze çarpar. Sıtma mikrobunu 51 sene evvel Lâveran isminde biri bulmuştur. Bunun için bu mikrobun adına «Lâreran mikrobi» derler. Sıtma mikrobunu bize aşıl原因 sivrisineklere Anofel derler.

Sıtma evvelâ üşümekle gelir, sıcaklık başlar, hasta en son terler. Eğer tedavi edilmezse böylece devam eder, nihayet öldürür.

Sıtmaya tutulmamak ve kurtulmak için bataklıklara Gaz ve Zeytinyağı dökmek, bataklıkları kurutmak, cibinnik kullanmak, yine hastalığa tutulmamak için Kinin kullanmak, sivri

sinekleri filitle öldürmek, sokmasından sakınmak için tel kafesler yapmak lazımdır. Sivrisinek çok olan yerlerde gece bekçileri ve nöbetçiler Maske ve eldiven kulllanmaktadırlar.

Kinin hem Sıtmayı tedavi eder, hem de Sıtmaya tutulmamak için insana bir muafiyet verir.

Sıtmaya tutulan bir hasta şu cetvele göre tedavi edilir.

Birinci hafta: Günde 4 Hergün 2 Sa. 2 Ak.

İkinci « « 4 « « «

10 Yaşından aşağı çocuklara yarım tertip verilir.

Hastalığın tekrarlamaması için, iki ay müddetle, haftada iki gün dörder adet Kinin almak lazımdır. «Bu izahat bir cetvel haline getirilmelidir.

V — Ölçü:

1929 dan itibaren İzmirde Sıtma ve Verem vefiyatı tetkik edilerek bulunacak hakiki adetler üzerinde Cem ve Tarh mümareseleri yapılacak. İfade derslerinde yapılacak anket neticesi 929 dan itibaren Karşıyaka da doktorlara müracaat eden veremlilerin adedi üzerinde senelere nazaran mukayeseler ve dört ameliye temrinleri yapmak.

Verem mücadele cemiyetinden alınacak ihsai malûmata istinat ederek muhtelif mümareseler yapmak.

Sıtmayı imha için Karşıyakada kullanılan petrol ve mazot miktarını — iki sene için — tesbiti münasebetile fiat ve miktar üzerinden belediyenin yaptığı masrafin tayini.

Sıhhiyye dairesinden alınacak kinin sarfiyat cetveline göre kilosunun maliyet fiatinin tetkiki, bunlar üzerinde muhtelif senelere göre yapılan masrafların tayini. «Dört ameliye mümaresesi;

Sıtmalının tedavi cetveline göre bir günde, bir haftada, bir ayda bir senede alınacak Kinin miktarı — adet ve okka ile — Karşıyakanın umumî sıtmalı miktarına göre bir günde bir ayda, bir senede alınacak Kinin miktarı — kilo ile — hesap edilecek.

Bir sıtmalının tedavi edilinceye kadar sarfedeceği Kinin miktarı. Sıtmaya tutulmamak için istimal edilecek Kinin mik-

tarı insan adedine göre tetkik ve hesap edilecek. Zihni cem ve tarh ve taksim yapılacaktır.

Yukarda tesbit edilen şekillerden istifade edilerek 10, 100 ile bir adedinin büyütülmesi hakkında mümareseler yapılacaktır.

VI — Mücerret ifade:

Sıtma ve Verem mücadele nizamnamelerinin mühim maddelerinin okunması. İçki aleyhtarı yeşil Hilâl cemiyetinin nizamnamesinden bazı maddelerin okutulması. «Bu parçaların intihabı tatbik eden arkadaşlara terkedilmiştir» 1930 da İzmir Verem mücadele Cemiyeti tarafından neşredilen ve İzmirin Yamanlardaki Sanatoryomu hakkında izahat veren Buroşüründen (Nefes almak yaşamaktır.) ve (Yamanlarda bir gün) parçalarının okutulması. Bunlardan bazı maddelerin yazdırılması.

Karşıyaka doktorlarına yazılacak anketin ihzarı. Karşıyaka belediyesinden sorulacak malumata ait bir tezkerenin ihzarı.

«Bu münasebetle muallimin senelik plânında tesbit ettiği kelimelerin öğretilmesi.»

VII — Müşabhas ifade:

1 — Kinin tedavi cetvelinin karton üzerine renkli kâatlarla yapılması.

2 — Sivrisineğin yumurtasından itibaren istihalesini irae edecek bir Diyağram.

3 — Zararlı ve zararsız Sivrisineklerin resimleri. «Boya ile»

4 — Resimli hikâye. «Alkol neticesi bir aile halkının Vereme tutulması ve ölümü»

5 — Sıtma mikrobu — raüşahedeye göre — resimleri.

VIII — Yazı:

İştirakte tesbit edilen Verem ve Sıtmadan korunma çarelerini yazdırmak. Tesadüf edilen yeni kelimelerin yazılışı hakkında temrinler.

XI Jimnastik ve Musiki:

Senelik plana göre yapılacaktır.

Vesait:

Mikroskop, Kinin cetvelleri, Verem mücadele nizamnamesi, Sıtma mücadele nizamnamesi, Verem mücadelesinin sıhhat Broşuru, Kanda Sıtma mikrobu gösterir Lâmalar tedarik edilecektir.

Bibliyografya:

Kitabın adı	Mevzuu	Müellifin adı
İnsan	Verem ve Sıtma Has.	Naime Halit H.
Isıtma	Sıtmadan korunmak tedbirleri	Sihhiye Vekâleti.
Ansiklopedi	Mikrop Ha.	
Sağlık Bilgisi	(Sıtma mikroplarının şekli. vekâlet neşriyatından) (Sivrisinelerin	Maarif Nezareti Yeşil Hilâl cemiyeti
Tedrisat mecmuaları.	İçki ve tesirleri	
Yeşil Hilâl neşriyatı	İçki Ha.	
Gazetelerden muhtelif makaleler	Sıtma ve Verem Ha.	Muhtelif

74 üncü Sayının 32 İnci sahifesinden mabat

dığı yerlerde zarflar tutulmuştur. Diğer şeyler maddi imkân nisbetinde yapıldı. Ve meselâ Materiyel rafları yerine bir gaz kasasından istifadeyi düşündük.

Reis Bey — Müsade ederseniz müzakereyi kâfi görelim. Müspet ve menfi cihetleri reye konulmuştur. Bir rey ekseriyetle ünitenin toptan plânının birinci devrede teşmili kabul edilmiştir.

Neşet Bey — Ünite plânının ikinci devrede tecrübe edilmesini teklif ediyorum.

Emin Bey — İkinci devrede de bir irtibat cetveli yapılmalıdır. Bazı üniteler samimi olarak raptedilemiyor. Talim ve terbiyeden bir irtibat cetveli yapılmasını temenni ederim.

Neşet Bey — İkinci devre plânlarile dört beş gündür ikinci devre muallimi arkadaşlarla beraber meşgul oluyorum. Dördüncü sınıfta tekmiil üniteleri Yurtbilgisi etrafında toplamanın imkânını bulamadık. İki veya üç mihvere ayırmak vaziyetleri hasıl oldu. Beşinci sınıfta irtibat için daha fazla müşkülâta uğradık. Mamafih ünite adedini indirmek suretile topluluğu temin edeceğimizi ümit ediyorum.

Asım Bey — İkinci devrede güçtür, olmuyor, programlarda esas nazarı dikkate alınmıştır. Vekâletten istenmelidir. Mahaza istenirse irtibat temin edilemiyor.

Neşet Bey — Biz samimi irtibatlarla dikkat ettik. Sun'î irtibatları nazarı dikkate almadık.

Reis Bey — Söz isteyen varmı? Asım bey yine deminki noktayı nazarını müdafaa etti.

Vahit Bey — Müsaade buyurulurmu? Emin beyin kıymetli bir teklifi vardı. Neşet bey mıntakasındaki mekteplerin ikinci devresinde tertip ettiği senelik plânda % 80 irtibat temin etmişler. Bu müstahsar mesaiyi arkadaşlara versek daha iyi olmazmı?

Neşet Bey — Plânları her arkadaş kendisi yapmalıdır. Arkadaşların benliği nazarı dikkate alınmak lazımdır.

Emin Bey — İrtibat cetveli hazırlanmış kalıplardır. Bunlar plân haline konurken muallim hüviyetini gösterecektir.

Vahit Bey — Efendim bir nümune olur ve bir fikir alınması itibarile görsünler..

Ferit Bey — Neşet bey toptan plânın ikinci devrede tecrübe edilmesini teklif ediyorlar. Hazırlanmış esasları var mıdır? Lütfen bu hususta izahat versinler..

Neşet Bey — bizim faaliyetimiz encümenin mesaisine esas olamayacaktır. Geçen senki Kongra kararına göre dersleri beş esasta toplamak buişle meşgu olacak arkadaşlar için bu esaslarkâfidir. Bu hususta Rahmi

beyfendininde bir teklifi vardır. mevzuları insan ve tabiat mihverleri etrafında toplamak. Bunlar tetkik edilsin vebu sene tecrübe edilsin sonra tekra rgörüşelim.

Reis B. — Bir grup bu sene toptan bir plân hazırlamağa çalışsa yalnız ana hatları tesbit etse, muallimler de üzerine şahsi damgalarını koyarak meşgul olsalar dördüncü ve beşinci dersleri iki mihver etrafında toplansa „insan“ ve „tabiat“ bu mihverlerde iyice toplanabilecektir. Bunları araştırmalı, arkadaşlar uğraşmalıdır. O halde bunu reye koyalım.

Bu sene tecrübe edilmesini reye koyuyorum.

Emin Bey — Samimi irtibat temini müfredat meselesidir. İrtibat cetveline lüzum vardır. Müfredat programında lüzum tadilatın lüzumuna kaniim. Bazı bahisler vardır ki topluluk cihetinden dördüncü sınıfta okutulması icap ederken beşte okutulmaktadır. Bu şekilde samimi irtibat olamaz.

Reis Bey — Bir gurup muallim bu irtibat cetvelinin tetkiki ile meşgul olsun..

Ferit Bey — Köy mektepleri mevzu bahistir. Dahil midir?

Neşet Bey — İki veya üç sınıfı idare eden muallimlerin bu tarzda plân yapmaları şekli muvafık değildir. Şimdilik yalnız bir sınıfı idare eden muallimler ünite plânı yapacaklardır.

Reis Bey — Hazırlanmış başka Lâyiha var mıdır?

Emin Bey — Kütüpaneden istifade tarzı hakkındaki lâyihayı okumuştur.

1 ci Encümenin Esbabı mucibe Lâyihası

Encümenimiz her mıntaka merkezinde ve kazalarda teşkil olunacak muallim kütüpanelerinin idaresi işini şu suretle tezekkür etmiştir.

1 — Muallimlerin gerek mesleki ve gerek umumi bilgilerini takviye etmek maksadına ulaşabilmek ve kütüpane için temin edilmesi ideal olan eserlerin miktarını evvelden tasarlamak için bir liste tanzim olunmalı kitaplar tedarik edildikçe bu listeye işaret olınmalıdır.

2 — Kütüpanenin idaresine kütüpanenin bulunduğu mektepte okumağı ve okuma hususunda muhitine müessir olmağı mefkûre edinmiş muallimlerden birisi intihap olunur. Diğer arkadaşları bu mesaide kendisine yardımcıdır.

3 — Bütün mıntakada okunan ve okuyanlar hakkında esaslı bir kanaat almak maksadile kütüpanelerde muntazam bir defter tutmalı, alınan kitaplarla alan muallimin ismi, kitabın alındığı ve iade edildiği tarihler bu deftere kaydolmalıdır.

4 — Kütüpaneden alınacak kitapların içine konmak üzere matbu cümleleri ihtiva eden fiş behmehal kitabın içine konmalıdır.

Arkadaş bu kitabı sene sonra geleceklere terkedeceğini düşünerek temiz tut, iyi kullan, okuduğun bu eserdeki ana fikirlerin yalnız kendinde kalmasına değil muhitine yayılmasına çalış. Okuduğun her eserden bir hulâsa yapmağı itiyat edin. Bu kitabı senden sonra okumak isteyenler olduğunu düşünerek zamanında iade et!

5 — Kitap alıp verme işlerini fazla merasimden kurtarmalıdır. Kitap almak isteyen her muallim kütüphane memuruna bir teskere ile müracaat eder, hazır matbu teskerede kitabın ismi, imza mahallî, tarihi yazılır. Teskere memur tarafından hıfzedilir, muallimin ismi deftere yazılır ve kitap derhal gönderilir. Eğer kitap daha evvel alınmış ise memur muallime bu hususta bir teskere ile bildirmelidir.

6 — Köy muallimlerinin kaza merkezlerindeki kütüpanelere vaki müracaatları derin bir haseasiyetle karşılanmalı, vasıta bulmak ve kitabı sevk etmek hususunda memur büyük bir alâka ile harekete geçmelidir. Bu hususta kaza maarif memurları kütüpane memuruna muavenete mecburdur.

7 — Her muallim zayi ettiği kitabı aynen bulup kütüpaneye teslim mecburdur.

8 — Her muallim okuyup kıymetli bulduğu ve kütüpanede mevcut olmadığını bildiği kitabın mübayaa edilmesi hususunu bir teskere ile kütüpane memuruna teklif edebilir. Bu teklifler bilâhara tasnif edilerek yeniden alınacak kitapların listesi hazırlanmış olur. Mıntaka müfettişleri bu listenin tanziminde rehberdirler.

9 — Mıntaka müfettişi fırsat buldukça köy mualliminin en ziyade muhtaç olduğu eser kütüpaneden alıp beraberinde köye götürmesi ve ikinci bir uğrayışında muallimin bu kitap hakkındaki fikirleri münakaşa etmesi bir vazife olmalıdır.

10 — Kütüpanede bulunan eserler muallimlerin bugünkü ihtiyaçları düşünülerek mübayaa edilmiştir. Arkadaşların müşait zamanları bu kütüpanedeki kitapları okumağa hasretmeleri lâzımdır. Her arkadaş mevcut kitap serisini okumak suretile ikmale gayret edecektir.

11 — Muallimlerin kısa bir zamanda ve müteakiben istifadelerini temin için muhtelif eserler muhtelif muallimler tarafından okunur bir heyeti umumiye içtimasında okuyan arkadaşın yapacağı izah, münakaşa edilir. Bazı zamanlarda da bir muallimin okuduğunu diğer arkadaşları dinlemek ve fikir beyan etmek suretile tenevvür etmeleri mümkün ve şayanı tavsiyedir.

Encümenimizin kütüphanelerin idaresi hususundaki noktai nazarı bundan ibarettir.

Reis Bey — Heyeti umumiye hakkında söz isteyen varmı? Madde madd okuyalım mı? Reye koyalım.

Heyeti umumiye: kabul edilmiştir. „Madde aynen“

Emin Bey — Okuma odaları ittihaz edilen bir baraka yapılması kabul edilmişti. Encümen, Hikmet beyle temas etti, Hikmet beyfendi şu fikri verdiler. Parkta bir okuma odası nümunesi yaptıralsın Müşahhas bir „Nümune“ misal olsun buyurdular.

Hikmet Bey — İrtibat cetveli için heyet muayyen olacaksa tayin edilmesi lâzım.

„Merkezdeki altı müfettiş arkadaşın çalışması muvafı görüldü.“

Rahmi, Hikmet beylerle Nezahet hanım ve Reşit bey bu heyete dahildir.

Neşet — Bey Hiç olmazsa 10 mektepte ders saatlerinin kaldırılmasını Vekâlete teklif edelim.

Reis Bey — Tecrübe olarak 10 mektepte ders saatlerinin kaldırılmasını teklif edelim.

Hikmet Bey — 8 On mektep çoktur. 3 Mektepte yapalım.

Reis Bey — Kazalarda da yapalım mı?

Şerif Bey — Bendeniz tarafıar değilim. Anarşi tevlidinden korkuyorum.

Hikmet Bey — Şimdilik yalnız merkezde yapılması doğrudur.

Reis Bey — Yalnız merkezde tecrübe edilmesini isteyen arkadaşlar.

Heyeti umumiye — Yalnız merkezde tecrübe edilmesi kabul edilmiştir.

Esbabı Mucibe Mazbatası

930 Kongrasında ikinci devre için zümre defteri esası kabul edilmişti. Bu devrede de toplu tedris şekli tatbik ve senelik planlar dersler arasındaki irtibata göre tanzim ve aynı zamanda ikinci devrede de bu sene ünitenin toptan plânı tecrübe halinde tatbik edilmesi kongrenizce kabul edildiğine nazaran bu devrede de tek defterin kabulü zarurî olmaktadır. Geçen sene zümre defterinde tatbikinde topluluğu temin edememesi noktai nazarından bazı mahzurları görülmüştür.

1 — İkinci devrede tek mihver etrafında topluluğunun teminini ekseriya mümkün olmamaktadır. Bu sebeple talimatnamenin verdiği selâhiyete göre her ünitenin iki veya üç mihyere ayrılması zarureti hasıl olmaktadır.

Bu takdirde talimatın ayırdığı zümrelerdeki derslere ait mesaiyi muhtelif defterlere taksim etmek ve netice itibarile her zümrenin derslerini parçalamak vaziyeti meydana çıkıyor. Mesalâ — Tarih — Coğrafya — Yurtbilgisi zümresinden bir ders mektep dersleri zümresile birleşiyor. Ve buna ait mesai yine tabiat dersleri zümre defterine

kaydediliyor. Bu suretle toplulukları defterde görünmüyor. Halbuki bir zümre defterinin kabulü topluluğun tespiti ve bir arada görülmesini temin etmek içindi. Zümre defterleri bunu temin edemediği için ikinci devrede de tek defter asması teklifine zaruret hasıl olmuştur.

2 — Topluluğun tek mihver etrafında temini takdirinde de ünitelerin bir arada tespit etmek ve bir arada görmeyi mümkün olamıyor.

Tek mihver olduğu takdirde ünitelere ait mesaiyi muhtelif zümrelere tespit etmek vaziyeti hasıl oluyor. Meselâ Yurtbilgisine ait merkezî alâka ile işe başlayan talebe muhtelif mesaiyi muhtelif zümre defterlerine tesbit edebiliyor.

Buna karşı düşünülen çare ikinci devrede de birinci devre gibi tek defter kabulüdür. Encümen geçen sene bazı muallim arkadaşların yaptıkları tecrübeye göre bunu pek muvafık bulmaktadır.

kabulünü teklif ederiz.

Neşet Bey — İkinci devrede de tek defterlerin kabulünü teklif ederim.

Heyeti Umumiye — Kabul edilmiştir.

SON

Okuyucularımızın Dikkat Nazarlarına

Bu sayımızla Fikirlerin 24 nüshadan ibaret 3 üncü cildi tamamlanıyor. Fikirler dördüncü cildinin ilk nüshasında daha güzel bir şekilde ve yepyeni münderecat ile çıkacaktır. Yeni Fikirler cildi için alınan tertibat ve yeniliklerin tafsilâtını 77 inci sayımızda okuyacaksınız.

YENİ CİLDİMİZİN İLK SAYILARINDAN

İstanbul Darülfünunu Terbiye Müderrisi
İsmali Hakkı Beyfendinin:

- 1 — İlmî bir Pedagoji tesisi
- 2 — Fertçiler
- 3 — İnsaniyetçiler
- 4 — Zerreciler